

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om behöriga myndigheter för järnvägstrafiken

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om transportservice ändras. I propositionen föreslås dessutom ändringar i spårtrafiklagen, lagen om Transport- och kommunikationsverket och straffregisterlagen.

Genom propositionen genomförs målet i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering att göra det möjligt för regionala myndigheter att ordna köptrafik och på så sätt främja konkurrensen inom persontågtrafiken. Genom ändringarna i lagen om transportservice föreskrivs det om de grunder utifrån vilka ändringar i behörighetsområdena för järnvägstrafiken ska bedömas. Genom att föreskriva om exakta grunder för behörighetsändringar blir det möjligt för de regionala myndigheterna att föreslå ändringar i behörigheten för järnvägstrafiken på ett jämlikt och transparent sätt.

Det föreslås att kommunikationsministeriets nuvarande behörighet för järnvägstrafiken överförs till Transport- och kommunikationsverket. Genom den föreslagna ändringen förbättras effektiviteten i kollektivtrafik med olika transportformer och samordningen av den inom den flyg-, tåg- och busstrafik som ordnas av staten. Med anledning av ändringen föreslås det att spårtrafiklagen ändras så att regleringsorganet för järnvägssektorn flyttas i anslutning till Konkurrens- och konsumentverket. Samtidigt föreslås det att också lagen om Transport- och kommunikationsverket uppdateras i fråga om regleringsorganet för järnvägssektorn.

Dessutom föreslås sådana ändringar i lagen om transportservice som preciserar förfarandereglererna för ingående av avtal om järnvägstrafik och koncessioner för spårvagns- och busstrafik. Genom de föreslagna ändringarna ges de behöriga myndigheterna mera heltäckande och tydligare normer för förfarandet som täcker de olika faserna av upphandlingsförfarandet.

I propositionen föreslås det att straffregisterlagen kompletteras så att ett straffregisterutdrag som gäller en person i ledningen eller ansvarig person för en anbudssökande eller anbudsgivare får lämnas ut till den behöriga myndigheten på samma sätt som till andra upphandlande enheter enligt den gällande regleringen. På basis av straffregisterutdraget kan den behöriga myndigheten bedöma om anbudssökanden eller anbudsgivaren omfattas av en sådan obligatorisk grund för uteslutning som avses i lagen.

Lagarna avses träda i kraft den xx xx 202xx.

1.

Lag

om ändring av lagen om transportservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om transportservice (320/2017) rubriken för 19 kap., 162–168 §, 171 § och 182 § 1 mom.,
av dem rubriken för 19 kap. sådan den lyder i lag 1256/2020, 162 och 171 § sådana de lyder delvis ändrade
i lagarna 371/2019 och 1256/2020, 163 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 371/2019 och 301/2018 och
182 § 1 mom. sådant det lyder i lag 371/2018, samt
fogas till lagen en ny 182 a § som följer:

19 kap.

Förfaranderegler vid upphandling av kollektivtrafiktjänster

162 §

Bestämmelser som ska tillämpas på upphandling av kollektivtrafiktjänster

Upphandlingsförfaranden enligt detta kapitel används vid ingåendet av koncessionsavtal om busstrafik och spårvagnstrafik samt avtal om järnvägstrafik och metrotrafik som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1370/2007 om kollektivtrafik på järnväg och väg och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1191/69 och (EEG) nr 1107/70, nedan *trafikavtalsförordningen*.

163 §

Beslut om skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster enligt trafikavtalsförordningen

Den behöriga myndighet för väg- och järnvägstrafiken som avses i trafikavtalsförordningen får besluta att ordna de offentliga persontrafiktjänsterna inom sitt behörighetsområde eller inom en del av det i enlighet med trafikavtalsförordningen för att se till att det tillhandahålls sådana allmännyttiga tjänster som bland annat är tätare, säkrare, av bättre kvalitet eller förmånligare än de tjänster som kan tillhandahållas enbart på marknadsvillkor.

Innan ett upphandlingsförfarande inleds kan den behöriga myndigheten genomföra en marknadsundersökning enligt 65–66 § i upphandlingslagen. Det uppskattade värdet av en upphandling av tjänster som omfattas av skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster beräknas i enlighet med 27 § i upphandlingslagen. Det uppskattade värdet av koncessioner beräknas i enlighet med 28 § i upphandlingslagen. Upphandlingar får inte delas upp eller kombineras på ett konstgjort sätt i avsikt att kringgå bestämmelserna i denna lag.

164 §

Upphandlingsförfaranden och annonsering om upphandling

De behöriga myndigheterna enligt trafikavtalsförordningen kan när koncessionsavtal ingås tillämpa ett förfarande där alla trafikidkare som avses i trafikavtalsförordningen kan lämna anbud (förfarande i ett steg) eller ett förfarande där alla de nämnda trafikidkarna kan lämna ansökan om deltagande och den behöriga myndigheten därefter bland dem som lämnat in en ansökan väljer ut dem som får lämna anbud i förfarandets följande steg (förfarande i två steg).

Den upphandlande enheten ska behandla deltagare i upphandlingsförfaranden och andra leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt förfara öppet och med beaktande av proportionalitetskraven. Om

en anbudssökande eller anbudsgivare i anbudsförfarandet är en enhet som hör till den upphandlande enhetens organisation, en sammanslutning eller en inrättning som ägs av den upphandlande enheten eller är en annan upphandlande enhet, ska denna behandlas på samma sätt som övriga anbudssökande och anbudsgivare.

Den behöriga myndigheten ska offentliggöra uppgifter om upphandlingen i enlighet med artikel 7 i trafikavtalsförordningen. Dessutom ska den behöriga myndigheten offentligt informera om koncessionsavtal som ingås genom förfaranden enligt 1 mom. Annonserna ska sändas för publicering i tjänsten för offentlig upphandling. På informationsutbyte i anslutning till upphandlingar tillämpas dessutom 8 kap. i upphandlingslagen. I annonserna om upphandlingen kan standardformulär användas i enlighet med 59 § i upphandlingslagen.

När tidsfristerna för upphandlingsförfarandet bestäms ska hänsyn tas till upphandlingens storlek och avtalets längd samt hur lång tid som behövs för att utarbeta och sända anbuden. Tidsfristerna beräknas från den dag som följer på den då upphandlingsannonsen sändes för publicering. Vid ett förfarande i två steg räknas anbudstiden från den dag då anbudsförfrågan sändes. Vid ett förfarande i två steg ska den behöriga myndigheten i enlighet med 70 § i upphandlingslagen samtidigt och skriftligt bjuda in alla utvalda anbudssökande att lämna anbud eller att delta i förhandlingarna. Anbudstiden ska förlängas i enlighet med 56 § 5 mom. i upphandlingslagen, om väsentliga ändringar görs i anbudsförfrågan eller de övriga upphandlingsdokumenten.

Vid ett förfarande i två steg ska minst 30 dagar reserveras för att lämna en ansökan om deltagande. Vid ett förfarande i ett steg ska anbudstiden vara minst 30 dagar och vid ett förfarande i två steg minst 25 dagar.

Tidsfristerna enligt 5 mom. får förkortas om det i praktiken är omöjligt att iaktta tidsfristerna i dessa förfaranden till följd av en brådska som den behöriga myndigheten bestyrker på behörigt sätt. Vid ett förfarande i ett steg ska anbudstiden dock vara minst 15 dagar. Vid ett förfarande i två steg ska minst 15 dagar reserveras för att lämna en ansökan om deltagande. Vid ett förfarande i två steg ska anbudstiden vara minst 10 dagar. Anbudstiden vid ett förfarande i ett steg får förkortas till minst 15 dagar och vid ett förfarande i två steg till minst 10 dagar, om den behöriga myndigheten har sänt en förhandsannons för publicering på det sätt som föreskrivs i 61 § i upphandlingslagen.

Upphandlingsförfarandet får avbrytas endast av en faktisk och grundad anledning. På ett avgörande som gäller avbrytande av ett upphandlingsförfarande tillämpas vad som i 169 § föreskrivs om upphandlingsbeslut.

165 §

Anbudsförfrågan

En anbudsförfrågan ska utarbetas skriftligen och så tydligt att det utifrån den är möjligt att lämna anbud som kan mätas med samma mått och är jämförbara. I anbudsförfrågan ombeds trafikidkarna lämna sina anbud inom utsatt tid.

Anbudsförfrågan och i tillämpliga delar upphandlingsannonsen ska innehålla

- 1) ett angivande av föremålet för upphandlingen och minimikvalitetskrav,
- 2) en hänvisning till den publicerade upphandlingsannonsen,
- 3) tidsfristen för lämnande av anbud,
- 4) adress till vilken de skriftliga anbuden ska skickas,
- 5) det eller de språk som anbuden ska avfattas på,
- 6) krav som gäller trafikidkarnas ekonomiska och finansiella situation samt tekniska och yrkesmässiga kvalifikationer och övriga krav samt en förteckning över de handlingar som ska tillhandahållas,
- 7) grunden för valet av anbud,
- 8) anbudens giltighetstid.

Vid upphandling tillämpas dessutom bestämmelserna i 71–77 § i upphandlingslagen om beskrivning av föremålet för upphandlingen, användning av märken vid beskrivningen av föremålet för upphandlingen, teknisk utredning, påvisande av att anbudet svarar mot kraven, uppdelning av upphandlingskontrakt, alternativa och parallella anbud samt underentreprenad. På andra avtal som gäller järnvägstrafik än koncessionsavtal tillämpas dessutom vad som i 58 § i den lagen föreskrivs om annonseringsskyldighet i efterhand.

166 §

Val av anbudssökande och anbudsgivare

Vid ett förfarande i två steg ska anbudsgivare väljas samt vid ett förfarande i ett steg anbudsgivarnas lämplighet bedömas utifrån förhandsanmälda grunder som hänför sig till anbudsgivarnas ekonomiska och finansiella situation, tekniska prestationsförmåga och yrkesmässiga kvalifikationer eller utifrån andra objektiva och icke-diskriminerande grunder. Krav som avses i 85 § i upphandlingslagen kan ställas på anbudsgivarna för att säkerställa att anbudssökandena och anbudsgivarna har de ekonomiska och finansiella resurser som behövs för att fullgöra ett upphandlingskontrakt. Trafikidkare får lämna anbud eller anmäla sig som anbudssökande i grupp på det sätt som föreskrivs i 92 § i upphandlingslagen.

Vid anbudsförfarande ska sådana trafikidkare uteslutas som inte har tekniska, ekonomiska eller andra förutsättningar att genomföra upphandlingen eller som gjort sig skyldiga till brott som nämns i 80 § i upphandlingslagen. En trafikidkare kan uteslutas med stöd av 81 § i den lagen. På uteslutning av underleverantörer tillämpas 78 § i upphandlingslagen. Den behöriga myndigheten får i enlighet med 87–89 § i upphandlingslagen kontrollera om det föreligger grunder för att utesluta trafikidkare med stöd av 80 eller 81 § i den lagen. De behöriga myndigheterna har rätt att på det sätt som föreskrivs i 171 § i upphandlingslagen få uppgifter för att utreda om de av prövning beroende uteslutningsgrunder som avses i 81 § 1 mom. i den lagen föreligger. I fråga om trafikidkarens avhjälpande åtgärder tillämpas 82 § i upphandlingslagen.

167 §

Val av anbud

Det anbud ska antas som för den behöriga myndigheten totalekonomiskt sett är det mest fördelaktiga utifrån bedömningsgrunder som är kopplade till föremålet för upphandlingen eller det som har det lägsta priset. Som bedömningsgrunder för valet av det totalekonomiskt mest fördelaktiga anbudet kan användas kvaliteten på den tjänst som anbudet gäller, fordonens kvalitet, fordonens tillgänglighet, integrering av tjänsten, priset, utbudets volym, passagerarpriser, miljöegenskaper samt uppfyllande av miljökrav. På valet av anbud tillämpas dessutom bestämmelserna om alternativa och parallella anbud i 76 § samt bestämmelserna om onormalt låga anbud i 96 § i upphandlingslagen.

När det som är totalekonomiskt mest fördelaktigt används som grund för valet ska jämförelsegrunderna och deras inbördes viktning nämnas i upphandlingsannonsen eller förfrågningsunderlaget. Viktningen kan anges också i form av ett skäligen variationsintervall. Om en relativ viktning av jämförelsegrunderna av motiverad anledning inte kan anges, ska jämförelsegrunderna anges i prioritetsordning.

168 §

Direktupphandling och beviljande av ensamrätt

Bestämmelser om direkttilldelning av avtal finns i artiklarna 4, 5, 5 a och 6–8 i trafikavtalsförordningen. På avtal som ingåtts genom upphandlingsförfaranden enligt detta kapitel tillämpas trafikavtalsförordningen med undantag för bestämmelserna i artikel 5.4.

Den behöriga myndigheten kan vid behov besluta att bevilja ensamrätt i enlighet med trafikavtalsförordningen. Genom ett beslut om ensamrätt ges den som bedriver offentlig trafik och som väljs särskilt en möjlighet att bedriva offentlig persontrafik på en viss rutt, inom ett visst nät eller inom ett visst område utan att andra eventuella trafikidkare har en sådan rätt. Den behöriga myndigheten ska publicera beslutet om beviljande av ensamrätt på sin webbplats och delge beslutet i enlighet med 55 och 62 § i förvaltningslagen (434/2003).

Ensamrätt kan beviljas i samband med alla slag av avtal om offentlig upphandling.

171 §

Avtalsändringar

Den behöriga myndigheten kan göra en tilläggsbeställning utan något anbudsförfarande, om tilläggsbeställningen motsvarar en tidigare upphandling genom ett förfarande i ett steg eller ett förfarande i två steg. En ytterligare förutsättning är att en eventuell senare upphandling utan anbudsförfarande har nämnts i

den ursprungliga upphandlingsannonsen och att avtalets längd med beaktande av tilläggsbeställningens tid inte överskrider den maximitid som anges i artikel 4.3 i trafikavtalsförordningen.

Ett koncessionsavtal kan innehålla avtalsvillkor för de mål enligt vilka trafiken utvecklas under avtalsperioden. Målen kan gälla uppnående av nivå på tjänsten eller ökning av antalet passagerare. I avtalsvillkoren kan trafikidkaren åläggas att delvis eller helt och hållet ansvara för valet av metoder som behövs för att målen ska uppnås.

Den ursprungliga giltighetstiden för ett koncessionsavtal kan förlängas om avtalet innehåller villkor som avses i 2 mom. och de mål som anges i villkoren eller en del av dem har uppnåtts genom trafikidkarens åtgärder. En ytterligare förutsättning är att möjligheten att förlänga avtalet har nämnts i den ursprungliga upphandlingsannonsen, att avtalets längd med beaktande av förlängningen av giltighetstiden inte överskrider maximitiden enligt 1 mom. och att trafikidkaren inte får någon annan gottgörelse för måluppfyllelsen.

På ändringar i avtal under avtalsperioden tillämpas 136 § i upphandlingslagen.

182 §

Behöriga järnvägstrafikmyndigheter enligt trafikavtalsförordningen

Behöriga järnvägstrafikmyndigheter enligt trafikavtalsförordningen är Transport- och kommunikationsverket och inom den regionala järnvägstrafiken Samkommunen Helsingforsregionens trafik inom det område som bildas av Esbo stad, Grankulla stad, Helsingfors stad, Kervo stad, Kyrksläpps kommun, Sibbo kommun, Sjundeå kommun, Tusby kommun och Vanda stad. Behöriga myndigheter i ärenden som gäller annan spårtrafik är inom sina behörighetsområden de kommunala och regionala myndigheter som nämns i 181 § 2 och 3 mom.

182 a §

Ändringar som gäller regional behörighet för järnvägstrafik

Kommunala och regionala myndigheter kan skriftligen för kommunikationsministeriet föreslå regionala ändringar i de behöriga järnvägstrafikmyndigheterna.

Kommunikationsministeriet tar följande faktorer i beaktande vid behörighetsändringar:

- 1) Planen för hur servicenivån för den regionala persontågtrafiken ska samordnas med övrig järnvägstrafik och andra trafiktjänster.
- 2) Utredningar om den infrastruktur som behövs för den regionala persontågtrafiken.
- 3) Myndighetens bedömning i enlighet med trafikavtalsförordningen av åtgärder för att säkerställa effektivt och icke-diskriminerande tillträde till rullande materiel som lämpar sig för den planerade trafiken.
- 4) Myndighetens beslut om ordnande av persontågtrafiken och finansieringen av tjänsterna under den planerade avtalsperioden.

Denna lag träder i kraft den xx xxxxxx 20 . _____

2.

Lag

om ändring av 147 § i spårtrafiklagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i spårtrafiklagen (1302/2018) 147 §
som följer:

147 §

Regleringsorgan

I anslutning till Konkurrens- och konsumentverket finns ett regleringsorgan för järnvägssektorn. Regleringsorganet ska ordnas som organisatoriskt, funktionellt, hierarkiskt och i fråga om beslutsfattande rättsligt självständig myndighetsverksamhet vid Konkurrens- och konsumentverket.

Personalen vid regleringsorganet ska handla oberoende av och utan koppling till bannätsförvaltare, dem som ansöker om bankapacitet, järnvägsoperatörer och sådana myndigheter som deltar i tilldelning av ett avtal om allmän trafik.

Generaldirektören för Konkurrens- och konsumentverket har inte rätt att förbehålla sig rätten att avgöra ärenden som hör till regleringsorganets behörighet.

Denna lag träder i kraft den xx xxxxxx 20 .

3.

Lag

om ändring av straffregisterlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i straffregisterlagen (770/1993) 6 b §, sådan den lyder i lag 1399/2016,
som följer:

6 b §

En anbudssökande och anbudsgivare enligt 4 § i lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016), 4 § i lagen om upphandling och koncession inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (1398/2016), artikel 2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG och artikel 2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/25/EU om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och om upphävande av direktiv 2004/17/EG och deras underleverantör samt ett kollektivtrafikföretag enligt artikel 2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1370/2007 om kollektivtrafik på järnväg och väg och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1191/69 och (EEG) nr 1107/70 har med tanke på upphandlingsförfarandet vid offentlig upphandling för utredning av förutsättningarna för uteslutning rätt att få ett straffregisterutdrag om en sådan enskild person som är medlem i anbudssökandens, anbudsgivarens eller underleverantörens förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan eller som utövar representations-, besluts- eller tillsynsmakt i företaget eller sammanslutningen i fråga. För att ett utdrag ska kunna ges krävs personens samtycke.

Denna lag träder i kraft den xx xxxxxx 20 .

Helsingfors den xx xxxxxx 20

Statsminister

Förnamn Efternamn

Kommunikationsminister Förnamn Efternamn